

Sense concessions, al servei de la llengua

Alfred Badia

No fa gaires dies que, en aquestes mateixes pàgines, Heribert Barrera presentava amb una gran claredat la nova etapa que entén que representa per a Catalunya l'any 1987. Hi ha en el seu pensament un aspecte sobre el qual no ens escau d'opinar, perquè pertany a un ordre polític en què no tenim autoritat, i un altre, diguem-ne de diagnòstic sobre l'estat actual de la llengua catalana, que volem destacar, perquè fins allà on ens és donat de jutjar amb objectivitat, considerem d'una gran lucidesa. Barrera assenyala que en els primers mesos de 1987 és probable que el Parlament de Catalunya celebri el debat de balanç de l'autonomia que el president de la Generalitat va prometre proposar al Parlament, i en aquesta eventualitat, jutja que les conclusions que se'n desprendran posaran en relleu que l'Estatut de 1979 és totalment insuficient. L'afirmació de Barrera més important per al qui signa és que Catalunya viu en un procés que condueix a la lenta desaparició de la llengua i també de la seva personalitat nacional. Deixant per als polítics la consideració de si aquesta situació té una de les seves causes actuant en la insuficiència de l'Estatut, el que entenem que és rigorosament cert, i que l'autoritat de Barrera avala, és el procés de lenta degradació de la llengua; i la responsabilitat que pesa damunt els catalans indígenes pel que fa al curs dels factors que la fan possible.

La responsabilitat d'aquest procés ens afecta tots. De les institucions, almenys hem de desaprovat el poc coratge mostrat en l'assumpció de la declaració estatutària segons la qual el català és la llengua pròpia de Catalunya, que culmina

Constatat el procés de degradació que sofreix la nostra llengua, Alfred Badia dona suport a l'anàlisi que féu Heribert Barrera en aquestes mateixes pàgines; i, deixant de banda els aspectes polítics del problema, destaca la responsabilitat que pesa sobre els catalanoparlants i fa una crida a la consciència col·lectiva, una invitació dramàtica a la rectificació en el comportament individual respecte a aquest problema

en el contingut i l'aplicació de la llei de normalització lingüística. Observant els polítics de les més diverses coloracions, veiem que predomina un optimisme forçat i probablement enervant, que, mentre es creu justificat per les mesures legals adoptades des de les conselleries, o per tàctiques de consens amb les restriccions estatals, o de concessió a la resistència que molts dels castellanoparlants residents aquí oposen a l'adopció activa del català, neguen, minimitzen, o el que és pitjor, no veuen, el retrocés en l'ús i la qualitat de la llengua. I si ens aturem a registrar com enraonen i escriuen els ciutadans de llar i de carrer, la queixa de l'observador té dret massa sovint a esdevenir denúncia. Llevat de les minories de sempre, els indígenes catalans, i en especial a Barcelona, es posen majoritàriament a usar el castellà en tot medi o situació que els és habitual, i a abandonar l'ús del català, així que en el grup en diàleg apareix un parlant en llengua castellana. No millora la cosa en la qualitat del català emprat, sobre l'ús correcte del qual sembla que plani una al·lèrgia irreductible o una indiferència paquidèrmica, com podem apreciar on menys hauria d'existir, en les emissions de ràdio i de televisió. I si ens aturem a revisar el que passa en la llengua escrita, el judici ha de ser clarament taxatiu: o bé el ciutadà indígena usa el castellà, o bé escriu un català que, suposant que aspiri a la publicació, exigeix ineludiblement la interven-

ció quirúrgica d'un corrector forçosament resignat a haver de passar-hi hores i hores.

No ens volem entretenir a anar registrant les causes del fenomen, perquè, a part que seria cosa llarga, aquest article no vol ser cap estudi fred, sinó un crit d'alarma, una veu d'estímul a l'autoconsciència i una invitació, permeteu-me el mot, dramàtica, a la rectificació. Sumàriament bastarà dir que el retrocés lingüístic respon a la retracció psíquica catalana, enfront de la magnitud de la persecució franquista i la seva ressorca, i a la pressió del Leviathan espanyol de totes les èpoques, disfressat, quan s'escau, de tutela liberal o socialista. Com si la persistència de l'opressió espanyola amb el paroxisme franquista ens anés suscitant un reflex d'abandonament, una fatiga paralitzant, una indiferència evasiva, orientades a la trista tranquil·litat de l'esclau davant l'amo que promet favors al preu de la submissió radical orwelliana, fins i tot mental.

La timidesa, per dir-ho amb un terme benigne, dels catalans després del daltabaix franquista i seqüeles té una tonalitat psíquica diferent de la que hi pogué haver abans de l'aixecament militar de 1936. En nosaltres actuava encara la inèrcia entusiasta de l'adveniment de la República, consecutiva a la liquidació de la dictadura de Miguel Primo de Rivera, i enllaçada, així ho creïem, a la represa nacional catalana. La nostra societat ho duia la ferida cruelíssima, ara

encara sense cicatritzar, de la guerra dels tres anys i era als llums de la salvatgeria murtel·la 1939-1945. Fins a cert punt encara érem com uns epígons de l'esperit de la revolució francesa. L'Esquerra Republicana de Macià anava fent la feina d'anar forjant un catalanisme popular, socialment reivindicatiu, amb la idea-sentiment d'una Catalunya lliure per via confederal o per magnificació efectiva dels poders de l'Estatut de 1932. Ens sentíem un poble en alça, immunes no ja a tot reflex de renúncia o de dimissió, sinó a res que significués la més lleu regressió al passat. I no hi havia cap intel·lectual que inventés el nacionalisme agnòstic.

L'actual inseguretat, timidesa o indiferentisme estan condicionats, ja ho hem dit, per la intensificació dels factors negatius apuntats, d'aquella època ençà. Tanmateix, cap condicionament no ha de ser determinant si no es produeix un afluirament de les virtuts internes del coratge i una pèrdua de consciència dels perills. L'aspecte que considerem més greu de l'actual situació a Catalunya es refereix a l'ús de la llengua, sotmesa a un procés d'erosió desintegradora que cal que tothom conscienciï. Tots ho hem de tenir ben clar, ben present, ben sabut: si perdem la llengua, com diu Heribert Barrera, perdem la personalitat nacional de Catalunya. Que els polítics ho vegin clar i faci el que han de fer, pensant —no és demanar el que és obvi?— només en aquesta dissortada terra nostra.

Però els qui no som polítics, estimem la llengua per damunt de tot i en vivim dolorosament la regressió popular, no podem fer més que llançar un crit d'alarma i posar davant dels ulls de tothom una situació que tots —i no sols els polítics— hem de rectificar si no volem morir nacionalment. Sintetitzem-ho de manera esquemàtica i ben entenedora: davant el joc complex de forces actuant a Catalunya, les unes, inflexiblement acarades a imposar la castellanització lingüística i aquest grotesc nacionalimperialisme espanyol sense imperi, i les altres, maldant per salvar de mort la llengua catalana, cal imprescindiblement esdevenir membres actius al servei de la llengua, militants, inflexibles, no pas per a imposar-la a ningú, sinó per a salvar-la, és a dir, perquè sobrevisqui. Això no vol dir que se'ns demanin actes heroics. Els homes i les dones de llar i de carrer tenim el mitjà senzill i idoni per a dur a terme aquesta lluita, una lluita en la qual, si no cedim, no podem perdre. Parlem (és un imperatiu verbal i ètic!) sempre, arreu, a tots els nivells, en tots els medis, a la llar, al carrer, a la feina, a l'esplai, en la comunicació privada i pública, a les oficines de l'Estat, només el català. Fem-ho sense prepotència, però sense concessions. I pressionem els distrets, els porucs, els descoratjats, els mal aconsellats, perquè no se'n oblidin. Que ningú no pugui dir que també existeix un «passotisme» lingüístic català. Fora del procés natural d'evolució al llarg dels segles, les llengües que desapareixen, no és que simplement les matin, és que es rendeixen. I Catalunya no s'ha rendit mai.